

FILOZÓFIA

A vizsgázónak a követelményrendszerben és a vizsgaleírásban meghatározott módon az alábbi ismereteit és képességeit kell bizonyítania:

- a hétköznapi és a filozófiai gondolkodásmód megkülönböztetése;
- a tartalmi követelményekben meghatározott alapismeretek elsajátítása;
- a tanult filozófiai alapfogalmak, szakkifejezések alkalmazása;
- a logikus érvelés, a következtetések világos nyelvi formában való előadása;
- eredeti forrásból merített rövid filozófiai szövegek értelmezése;
- a különböző filozófiai álláspontok megkülönböztetése;
- a kiemelt korszakok művészete, tudománya és filozófiája találkozási pontjainak felismerése.

Az emelt szintű filozófia érettségi vizsgán ezen túlmenően az alábbi ismeretek és képességek meglétét kell bizonyítania a vizsgázónak:

- hétköznapi problémák filozófiai szinten való megfogalmazása;
- a tartalmi követelményekben meghatározott alapismeretek elsajátítása;
- a tanult filozófiai alapfogalmak, szakkifejezések alkalmazása és többretegű értelmezése;
- az önálló kérdésfeltevés és véleményalkotás képessége;
- egy meghatározott filozófiai problémára adott különböző válaszok összehasonlítása;
- a válaszok sokféleségében való kronológiai tájékozottság.

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

1. FILOZÓFIAI PROBLÉMÁK

	Középszinten kötelező és választható filozófiai problémák	Emelt szinten kötelező filozófiai problémák
1	Mi a filozófia?	Mi a filozófia?
2	A létre vonatkozó kérdés	A létre vonatkozó kérdés
3	A test-lélek probléma	A test-lélek probléma
4	Megismerhetőség, igazság, bizonyosság	Megismerhetőség, igazság, bizonyosság
5	Az én problémája	Az én problémája
6	A végesség emberi problémája	Végesség és végtelenség
7	Vallásfilozófiai kérdések	Vallásfilozófiai kérdések
8	Etikai problémák	Etikai problémák
9	A szabadság kérdése	A szabadság kérdése
10	Választható	Az esztétikai érték problémája
11	<i>Az idő filozófiai értelmezése</i>	Az idő filozófiai értelmezése
12	<i>A környezet- és bioetika problémái</i>	A környezet- és bioetika problémái
13	<i>Globalizáció és társadalom</i>	Globalizáció és társadalom

Középszinten kötelező filozófiai problémák: 1-9., **kötelezően választandó egy** probléma a 11-13. közül.

Filozófiai problémákhoz rendelhető filozófusok, korszakok, irányzatok és ajánlható művek

Emelt szinten csak a középszintet meghaladó követelmények találhatóak a részletes követelményekben.

A **Filozófiai problémák** részletes tartalmi követelményeinek leírása során **vastagon szedett dőlt betűkkel** jelöljük a **kötelező filozófusok, korszakok és irányzatok** nevét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Mi a filozófia?		
Filozófusok, irányzatok	Platón, Arisztotelész, Kant, Jaspers, Wittgenstein, Deleuze-Guattari, Ventos	Platón, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes, marxizmus, Bécsi Kör, Carnap, Heidegger, Rorty
A probléma megközelítése	<i>Eltérő felfogások a filozófia mibenlétéről (tudomány, nem tudomány); tárgyáról, kérdésfelvetéseiről. A filozófia, a szaktudományok, a vallás és a művészetek közös és eltérő sajátosságai. Antik görög filozófia: a filozófia mint életforma, tudományok művelése és lélekterápia. Platón: a filozófia szerepe a nevelésben, az állami életben; a filozófusok az örök létezők és az igazság kutatói; Arisztotelész: a metafizika „az első okok tudománya”; a bölcsességszerető, szemlélődő életmód értéke; Kant: a filozófia négy fő kérdése, a kritikai filozófia; Jaspers: a filozófia forrásai: rácsodálkozás, kételkedés, bizonytalanságérzet, valódi kommunikációra törekvés; Wittgenstein: a filozófia mint tevékenység célja a gondolatok logikai tisztázása, a köznapi nyelv elemzése; Deleuze-Guattari: a filozófus a bölcsesség barátja, új fogalmak teremtője; Ventos: a filozofálás feltétele a „tisztán nem látás” beismerése, „merj nem tudni”.</i>	Platón : a filozófusok szerepe az igazságos állam megvalósításában; Szent Ágoston : „hiszek, hogy érthessek” elve; Aquinói Szent Tamás : értelmi és hitigazság; Descartes : fa-metaphora; marxizmus : a világ értelmezésére és megváltoztatására törekvés; Bécsi Kör : a természettudományok nyelvének logikai elemzése, ideális tudományos nyelv konstruálása; Carnap : a metafizikai állítások látszatállítások, érzelmek kifejezései; Heidegger : a metafizikai kérdés kettősége; Rorty : az ismeretelmélet-központú filozófia kritikája, a filozófus diskurzusok közötti közvetítő szerepe.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/	Jaspers: Bevezetés a filozófiába	Platón: Állam, Hetedik levél

műrészletek	(részletek)	(részletek).
	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).	Carnap: A metafizika kiküszöbölése... (részletek).
	Deleuze-Guattari: Mi a filozófia? (részletek).	Heidegger: Mi a metafizika?
	X. R. de Ventos: Minek filozofálni? (részletek).	Rorty: Esetlegesség, irónia és szolidaritás (részletek).
1.2. A létre vonatkozó kérdés		
Filozófusok, irányzatok	Preszókratikusok: Parmenidész, Hérakleitosz, Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Descartes, Kant, Bécsi Kör, Heidegger	Preszókratikusok, neoplatonizmus, Locke, Berkeley, Schopenhauer, Bécsi Kör, Heidegger, Sartre, Quine
A probléma megközelítése	Preszókratikusok: az arkhé és a logosz, a létező és a lét; Platón: az állandó megragadása a változó dolgokban, az ideák világa; Arisztotelész: a létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, a szubsztancia keletkezése és létezése; Szent Ágoston: a rossz mint léthiány; Descartes: Isten, a gondolkodó és a kiterjedt dolog mint szubsztanciák; Kant: a jelenségvilág és a magukban lévő dolgok világa; Bécsi Kör: a metafizikai állítások értelmetlensége; Heidegger: a metafizika kritikája; a létre vonatkozó kérdés újbóli feltétele.	Preszókratikusok: dinamikus és statikus létfelfogás; neoplatonizmus: emanáció, Egy - Szellem - Lélek; Locke: a kiterjedt szubsztancia mint a minőségek megismerhetetlen hordozója; Berkeley: a kiterjedt (anyagi) szubsztancia fogalmának kritikája, létezni annyi mint érzékelni vagy érzékelve lenni (esse est percipi); Schopenhauer: a magánvaló dolog és a jelenség, akarat, képzet; Bécsi Kör: a metafizika kiküszöbölése, értelmes- és látszatállítások; Heidegger: a létnek a rejtőzködésből való kilépése, az igazság a lét elrejtetlensége, feltárultsága, a létet feltáró művészet; Sartre: lét, semmi, szabadság, Quine: a „mi van?”-problémája.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/műrészletek	Hérakleitosz: Töredékek B1.	Locke: Értekezés az emberi értelemről (részletek).
	Parmenidész: B8. 1-61.	Carnap: A metafizika kiküszöbölése... (részletek).
	Platón: Állam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Heidegger: Mi a metafizika?; A műalkotás eredete (részletek).
	Heidegger: Lét és idő (részletek).	Sartre: A lét és a semmi (részletek).
		Quine: A tapasztalattól a

		tudományig (részletek).
1.3. A test-lélek probléma		
Filozófusok, irányzatok	<i>Platón, Arisztotelész, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes</i>	<i>Spinoza, Davidson</i>
A probléma megközelítése	A test és lélek dualizmusa, eltérő felfogások a különbségükről és a kapcsolatukról.	<i>Spinoza: a test-lélek dualizmus monista megszüntetése; elmefilozófia: a test és lélek problematika 20. századi megközelítésben; Davidson: a fizikai és a mentális jelenségek közötti viszony, az anomáliás monizmus álláspontja.</i>
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, ismeretelmélet, etika, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Platón: Állam (részletek).	Spinoza: Etika (részletek).
	Descartes: Elmélkedések az első filozófiáról (részletek).	Dennett: Micsoda elmék (részletek).
		Davidson: Mentális események (részletek).
1.4. Megismerhetőség, igazság, bizonyosság		
Filozófusok, irányzatok	<i>Preszókratikusok, Platón, Arisztotelész, sztoicizmus, szkepticizmus, Aquinói Szent Tamás, F. Bacon, Descartes, Locke, Kant, Comte, pozitívizmus, analitikus filozófia, Bécsi Kör, Popper, Wittgenstein</i>	<i>Preszókratikusok, szkepticizmus, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Comte, pozitívizmus, Bergson, Husserl, fenomenológia, analitikus filozófia, Bécsi Kör, Popper, Kuhn, Lakatos Imre, posztmodern</i>
A probléma megközelítése	<i>Preszókratikusok: Herakleitosz, Parmenidész: vélekedés és igazi tudás; szofisták: a világról való beszéd és gondolkodás; Platón, Arisztotelész: a megismerés és az ismeret mibenléte; sztoicizmus, szkepticizmus: biztos ismeret a külvilágról, igazságkritérium; Aquinói Szent Tamás: hit és tudás viszonya; F. Bacon: a megismerés akadályai a „ködképek”; Descartes, Locke: biztos</i>	<i>Preszókratikusok: a létező nyelvi megközelítése, a létige egzisztenciális és kopulatív használata; szkepticizmus: az igazság kritériumának tagadása, az ítéletek felfüggesztése (epokhé), szkeptikus érvelési módok; Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás: Isten a megismerés és az erkölcsiség alapja; a középkor filozófusai: univerzália-vita; Comte, pozitívizmus: teológiai, metafizikai és pozitív stádium; Bergson: a valóság</i>

	ismeretelméleti kiindulópont keresése, tapasztalat és értelem, racionalizmus és empirizmus, módszeres kétely; Kant: „kopernikuszi fordulat”; Comte/ pozitívizmus: az elméletalkotás stádiumai; Bécsi Kör, Popper: a kijelentések logikai elemzése és igazolhatósága; Wittgenstein: nyelv és valóság, az elmondható és a kimondhatatlan, a beszéd mint tevékenység és az életforma része, nyelvjátékok; Kuhn: a tudományos fejlődés paradigmatis modelleje.	statikus és dinamikus szemlélete, intuitív és fogalmi megismerés, relatív és abszolút ismeret; Husserl: a fenomenológia mint leíró módszer és a priori tudomány; Bécsi Kör: a kijelentések igazságértéke, verifikáció, kumulatív tudományfejlődési modell; Popper: fallibilis tudományfejlődési elmélet, hipotézis, kritikai vizsgálat, falszifikáció; Kuhn: a tudományos kutatásról szóló elmélet újragondolása; Lakatos Imre: tudományos kutatási programok, negatív és pozitív heurisztika; posztmodern: a tudás mint információ és hatalmi kérdés, a metanarratívák megkérdőjeleződése, a diskurzusok integráló szerepe.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, ismeretelmélet, etika, tudományfilozófia, vallásfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Parmenidész: <i>B 8. 1-61.</i>	Gorgiasz: A nemlétezőről (részletek).
	Platón: Állam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Comte: A pozitív szellem (részletek).
	F. Bacon: <i>Novum Organum</i> (részletek).	Schlick: A filozófia fordulata (részletek).
	Descartes: <i>Elmélkedések az első filozófiáról</i> (részletek).	Lakatos Imre: Bizonyítások és cáfolatok (részletek).
	Kant: <i>A tiszta ész kritikája. Bevezetés.</i>	Lyotard-Habermas-Rorty: <i>A posztmodern állapot</i> (részletek).
	Wittgenstein: <i>Logikai-filozófiai értekezés</i> (részletek).	H. Putnam: <i>Agyak a tartályban</i> (részletek).
	Kuhn: <i>A tudományos forradalmak szerkezete</i> (részletek).	
1.5. Az én problémája		
Filozófusok, irányzatok	Descartes, Locke, Kant, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger, egzisztencializmus, Sartre, Camus	Hume, német idealizmus, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger, Tengelyi László
A probléma	<i>Antropológiai fordulat az újkori</i>	<i>Hume: az Én azonossága melletti</i>

megközelítése	<i>filozófiában: az ember mint megismerő, gondolkodó lény. Descartes: gondolkodó és kiterjedt dolog; Locke: az én határai, memória-argumentum; Kant: empirikus és transzcendentális én, etikai megközelítés, cselekedni és akarni képes én; Schopenhauer: az individuum és a világ viszonya, élet, szenvedés, halál; Kierkegaard: az individuum létezése, választás, szorongás, a hit és a létezés paradoxonjai, esztétikai, etikai, vallási stádiumok; Heidegger: a létre vonatkozó kérdés újbóli felvetése, a lét és a létező; egzisztencializmus, Sartre: az emberi lét problémáinak megvilágítása az egyéni léten keresztül, egzisztencia és esszencia, szabadság, választás, felelősség; Camus: az emberi lét abszurditása.</i>	filozófiai érvek kritikája és az emlékezet mint a személyiség azonosságának alapja; német idealizmus: a szubjektum (Én) és a világ viszonya; Schopenhauer: az individuum és a világ viszonya; Kierkegaard: az egzisztencia egzisztálása, a „szerencsétlen individuum”, az ismétlés; Heidegger: jelenvaló lét, világban-való-lét, szorongás, halálhoz viszonyuló lét, időbeli lét, Tengelyi László: az önazonosság kérdése a narratív identitás szemszögéből, a megélt sors és az elbeszélt történet.
Filozófiai diszciplínák	Ismeretelmélet, lételmélet, etika, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Descartes: Elmélkedések az első filozófiáról (részletek).	Kierkegaard: Vagy-vagy. Az ismétlés (részletek).
	Kierkegaard: Félelem és rettegés (részletek).	Heidegger: Lét és idő. Bevezetés.
	Sartre: Mi az egzisztencializmus?; Egy vezér gyermekora. A fal (novellák).	Tengelyi László: Élettörténet és sorseseemény (részletek).
	Camus: A lázadó ember. Sziszüphosz mítosza.	

1.6. A végesség emberi problémája		1.6. Végesség és végtelenség
Filozófusok, irányzatok	Platón, Aquinói Szent Tamás, Descartes, egzisztencializmus, Heidegger	Preszókratikusok, Kant, Hegel, Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger
A probléma megközelítése	Platón: a halál a test és lélek szétválása, halandó test és halhatatlan lélek; Aquinói Szent Tamás: a véges és a végtelen	Preszókratikusok: apeiron; Kant: a világ térben és időben véges és végtelen volta, antinómia; Hegel: a véges és a

	ellentéte, a végtelen lét és a véges létező viszonya, az ember vágyódása a végtelen és a tökéletesség iránt; Descartes : Isten mint végtelen, örökkévaló, mindenható szubsztancia; az ember mint kiterjedt és gondolkodó szubsztancia; egzisztencializmus : az individuum létezése, az időbeli és az örök az emberi létezésben; Heidegger : halálhoz viszonyuló lét.	végtelen szellem ellentétének megszűnése (Abszolút Szellem), az ember végessége; Kierkegaard : a végtelen és a véges az emberi létezésben; Nietzsche : az életet beteljesítő halál; Heidegger : az ember végessége lételméleti megközelítésben, a halál a létezőnek a végre irányuló léte, a halál színe előtt való lét az ember tulajdonképpeni létformája.
Filozófiai diszciplínák	Lételmélet, ismeretelmélet, etika, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae (részletek).	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).
	Descartes: Elmélkedések az első filozófiáról (részletek).	Nietzsche: Így szólott Zarathustra (részletek).
		Heidegger: Lét és idő (részletek).

1.7. Vallásfilozófiai kérdések		
Filozófusok, irányzatok	<i>Canterbury-i Szent Anzelm, Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Descartes, Nietzsche, Sartre, Molnár Tamás</i>	Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Kant, Kierkegaard, Wittgenstein
A probléma megközelítése	Isten létezése, istenérvek; a rossz eredete; filozófiai és vallási istenképek. <i>Canterbury-i Szent Anzelm</i> : ontológiai istenérv; <i>Szent Ágoston</i> : a rossz mint léthiány és bűn, az ember szabad akarata; <i>Aquinói Szent Tamás</i> istenbizonyítékai; az antik filozófia és a keresztény teológia kapcsolata; Descartes : Isten mint végtelen, örökkévaló és mindenható szubsztancia, istenbizonyítékok; Nietzsche : „Isten halott”; Sartre : az ember lényege nincs előzetesen meghatározva, nincs Isten; <i>Molnár Tamás</i> : elérhetetlen, immanens, transzcendens és személyes Isten.	Hit és tudás; Szent Ágoston : „hiszek, hogy érthessek” elve; Aquinói Szent Tamás : értelmi- és hitigazság; Kant : a tudomány határai, a tiszta ész nem szólhat a tapasztalaton túli dolgokról, az istenérvek kritikája és a morális istenérv; Kierkegaard : a hit és a létezés paradoxonjai, etikai és vallási stádium; Wittgenstein : az elmondható és a kimondhatatlan.
Filozófiai diszciplínák	Vallásfilozófia, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika, tudományfilozófia, logika.	

Ajánlott művek/ műrészletek	Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae. Vajon van-e Isten? (részletek).	Kant: A tiszta ész kritikája (részletek).
	Nietzsche: A vidám tudomány 125.; Így szólott Zarathustra I. (részletek).	Kierkegaard: Félelem és rettegés (részletek).
	Molnár Tamás: Filozófusok Istene (részletek).	Wittgenstein: Logikai-filozófiai értekezés (részletek).
1.8. Etikai problémák		
Filozófusok, irányzatok	<i>Szókratész, Platón, Arisztotelész, epikureizmus, sztoicizmus, szkepticismus, Szent Ágoston, Kant, Nietzsche, egzisztencializmus, Sartre, Sandel</i>	<i>Preszókratikusok, Platón, Arisztotelész, Spinoza, Kant, J. S. Mill, Nietzsche, analitikus filozófia, emotivizmus, Rawls, MacIntyre, Searle, Habermas</i>
A probléma megközelítése	<i>Az erkölcsi értékek világa: eltérő megközelítések a léttel való kapcsolatáról. Szókratész: a jó tudása és az erényes cselekedet, daimonion; Platón: a jó ideája, az erények és a lélekreszek; Arisztotelész: az etikailag helyes cselekvés és a boldogság (eudaimonia), az erkölcsi erény (areté) mint „két szélsőség közötti közép”; epikureizmus, sztoicizmus, szkepticismus: hédoné, ataraxia, apatheia, epokhé, szabadság; Szent Ágoston: Isten mint a legfőbb jó, a rossz mint hiány, a szabad akarat és a bűn; Kant: Mit kell tennem?, hipotetikus és kategorikus imperatívusz, morális és legális cselekvés; Nietzsche: minden érték átértékelése, Isten halott, az értékteremtő ember; egzisztencializmus, Sartre: szabadság, választás, felelősség; Sandel: erkölcsfilozófiai irányzatok válaszai korunk erkölcsi dilemmáira.</i>	Univerzalizmus és relativizmus; szofisták: phüszisz, nomosz; Platón: igazságosság az államban és az egyes emberben; Arisztotelész: az erény mint „hozzánk viszonyított közép”; <i>Spinoza</i> racionalista etikája és „Isten értelmi szeretete”; Kant: a tiszta gyakorlati ész posztulátumai: halhatatlan lélek, szabadság, Isten léte; <i>J. S. Mill:</i> utilitarizmus, az erkölcsileg helyes cselekvés; Nietzsche: az erkölcsi jó és rossz, az úri és a szolga morál, ressentiment; <i>metaetika/ emotivizmus:</i> az értékítéletnek nincs logikai igazságértéke; az erkölcsi állítások érzelmeink kifejezései; Rawls: kapcsolódás a kanti hagyományhoz, a méltányosságként felfogott igazságosság; MacIntyre: visszatérés az arisztotelészi hagyományhoz; Searle: az erkölcsi parancsok mögött értékítéletek vannak; Habermas: a pragmatikai,

		az etikai és a morális kérdésfelvetések különbsége (Mit tegyék?, Mi a jó nekünk?, Mi a jó mindenkinek?)
Filozófiai diszciplínák	Etika, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, politikai filozófia, vallásfilozófia, tudományfilozófia, logika.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Platón: Állam (részletek).	Nietzsche: A morál genealógiájához (részletek).
	Arisztotelész: Nikomakhoszi Etika II. 5-6.	Rawls: Az igazságosság elmélete (részletek).
	Epikurosz levele Menoikeusznak; Epiktétosz: Kézikönyvecske (részletek).	MacIntyre: Az erény nyomában (részletek).
	Szent Ágoston: Az Isten városáról XII. könyv, 4.	Searle: Hogyan vezethető le a „kell” a „van”-ból? (Tények és értékek).
	Kant: A gyakorlati ész kritikája; Az erkölcsök metafizikája (részletek).	Habermas: A kommunikatív etika III/3.
	Sandel: Mi igazságos ... és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata (részletek).	
1.9. A szabadság kérdése		
Filozófusok	<i>Szent Ágoston, Locke, a felvilágosodás gondolkodói, Kant, Hegel, Sartre</i>	<i>Spinoza, Hume, Rousseau, Kant, J. S. Mill, I. Berlin</i>
A probléma megközelítése	<i>Szent Ágoston: a szabad akarat és a bűn, a cselekvési és döntési szabadság, a felelősség, a rossz mint az emberi szabadság helytelen használatának következménye; Locke: az egyén szabadsághoz való joga; a felvilágosodás gondolkodói az ész és az értelem lehetőségeiről és korlátairól, a polgári szabadságról; Kant: az ész nyilvános használatának szabadsága; Hegel: a szabadság kibontakozása a világtörténelemben; Sartre: az egyéni létezés és a szabadság.</i>	<i>Spinoza: a szabad akarat determinista kritikája; Hume: a szabad akarat etikai és a szabadság politikai fogalmának elválasztása; Rousseau: természetjog, társadalmi szerződés, polgári szabadság; Kant: a szabad akarat mint az erkölcsi cselekvés lehetőségi feltétele; J. S. Mill: liberális állam, individuális szabadság és társadalmi pluralitás; I. Berlin: pozitív és negatív szabadság.</i>
Filozófiai diszciplínák	Etika, metafizika, lételmélet, vallásfilozófia, politikai filozófia.	

Ajánlott művek/ műrészletek	Szent Ágoston: Vallomások VII. könyv; A szabad akaratról (részletek).	Kant: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése (részletek).
	Kant: Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?	Rousseau: A társadalmi szerződés, I-II. könyv.
	Sartre: Mi az egzisztencializmus?	J. S. Mill: A szabadságról (részletek).
		I. Berlin: A szabadság két fogalma (részletek).
1.10.		Az esztétikai érték problémája
Filozófusok, irányzatok		Platón, Arisztotelész, Kant, Heidegger, hermeneutika: Gadamer, analitikus filozófia
A probléma megközelítése		<i>Viták a szépségről: alapvető esztétikai minőség (klasszikus esztétika) vagy egyike az esztétikai minőséget jelölő fogalmaknak (analitikus filozófia). Platón: a szép ideája; Platón, Arisztotelész: a művészet mint mimézis eltérő felfogása; Kant: a reflektáló ítélőerő, a szépség megítélésének egyetemes érvényessége, a szép és a fenséges, a szépség mint „az erkölcsi jó szimbóluma”; Heidegger: a létet feltáró művészet; Gadamer: a művészet hermeneutikai elemzése; analitikus filozófia: az esztétikai ítéletek általános kritériumának vitatása.</i>
Filozófiai diszciplínák		Esztétika, metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, etika.
Ajánlott művek/ műrészletek		Platón: Állam; Phaidrosz (részletek).
		Kant: Az ítélőerő kritikája (részletek).
		Heidegger: A műalkotás eredete (részletek).
		Gadamer: Igazság és módszer; A szép aktualitása (részletek).

1.11. Az idő filozófiai értelmezése		
Filozófusok, irányzatok	<i>Arisztotelész, Szent Ágoston, Kant, Bergson, Heidegger</i>	<i>Preszókratikusok, Zénón, Leibniz, Kant,</i>

		<i>Nietzsche, Heidegger, Husserl, Ricoer, Levinas</i>
A probléma megközelítése	Arisztotelész: az idő a változás mértéke, a szubsztancia egyik attribútuma; Szent Ágoston: a szubjektív idő, idődimenziók: múlt, jelen, jövő - emlékezés, cselekvés, várakozás, az idő a lélek kiterjedése; Kant: az idő és a tér mint a priori szemléleti forma; Bergson: a fizikai idő és az élményidő, a tartam; Heidegger: lét és idő, időbeli lét.	Zénón paradoxonjai; Newton és Leibniz vitája az abszolút térről és időről; Kant antinómiatana; Nietzsche: „ugyanannak örök visszatérése”; Heidegger: jelenvaló lét/ittlét, világban-való-lét; Husserl, Ricoer, Levinas: az idő és a másik.
Filozófiai diszciplínák	Metafizika, lételmélet, ismeretelmélet, vallásfilozófia.	
Ajánlott művek/műrészletek	Szent Ágoston: Vallomások (részletek).	Heidegger: Lét és idő (részletek).
	Bergson: Idő és szabadság (részletek).	Nietzsche: A vidám tudomány 341.; Így szólott Zarathustra (részletek).
		Husserl: Előadások az időről (részletek).
1.12. A környezet- és bioetika problémái		
A probléma megközelítése	Felfogások a környezet- és bioetika fogalmáról: az alkalmazott etika egyik ága; interdiszciplináris tudományág. A környezeti problémák vizsgálata - eltávolodás a tisztán tudományos-technikai megközelítéstől a társadalmi, gazdasági, jogi és etikai dimenziók irányába. Az ember és környezete viszonyáról alkotott felfogások: a környezet mint az emberi célok és értékek megvalósításának eszköze és színtere; a környezet önmagában való érték; a természet a maga totalitásában erkölcsi értékkel rendelkezik. Környezetvédelem - a természetvédő, fogyasztói és atomellenes mozgalmak szerepe és hatása (helyi, világméretű szintek). Bioetikai kérdések: abortusz, eutanázia, klónozás, szervátültetés, genetikai beavatkozások – érvek és ellenérvek.	A személy fogalmának szerepe a bioetikában, az antropocentrikus, a biocentrikus és az ökocentrikus etikák felfogása a morális státusszal való rendelkezésről; a genetikai beavatkozások és a személyiség, a társadalmi identitás problémája.
Filozófiai diszciplínák	Etika, lételmélet, politikai filozófia, tudományfilozófia, vallásfilozófia.	
Ajánlott	Charles Susanne (szerk.): Bioetikai	Kőműves Sándor és Rózsa

művek/ műrészletek	olvasókönyv (részletek).	Erzsébet (szerk.): A személy bioetikai kontextusa (részletek).
	Kovács József: A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába (részletek).	Lányi András – Jávor Benedek (szerk.): Környezet és etika (szöveggyűjtemény).
	Tillmann József (szerk.): A későújkor józansága (részletek).	Habermas: A posztneemzeti állapot IV. Érvek az ember klónozása ellen, három válasz.
	Konrad Lorenz: A civilizált emberiség nyolc halálos bűne (részletek).	
	Eco: Egy őrült tudós klónozni akar.	
1.13. Globalizáció és társadalom		
A probléma megközelítése	A globalizáció hétköznapi és tudományos definíciói. A globalizáció folyamatának történeti, közgazdasági, szociológiai, politikai, jogi és etikai megközelítése; pozitív és negatív hatásai az egyénre, a világ különböző térségeire; optimizmus és félelem a globalizálódó világban; egyéni és kollektív felelősség. <i>Fukuyama</i> és <i>Huntington</i> felfogása a kétpólusú világ megszűnése utáni világrendről.	A globalizáció előnyei és hátrányai; a globalizáció folyamatának sajátosságai: globális és lokális, homogenizáció és sokszínűség, nemzetállamon túli kormányzás és nemzetállami szuverenitás; növekvő gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek az országok és a régiók között.
Filozófiai diszciplínák	Etika, politikai filozófia, tudományfilozófia.	
Ajánlott művek/ műrészletek	Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember (részletek).	A. Giddens: A globalizáció és a változó világ (In: Szociológia).
	Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása (részletek).	Habermas: A posztneemzeti állapot. Politika eszmék (részletek).
	Rüdiger Safranski: Mennyi globalizációt bír el az ember?	Bayer József: Globális média, globális kultúra (részletek).
	Cséfalvay Zoltán: Globalizáció 1.0 Érvek és ellenérvek (részletek).	Lányi András: A globalizáció folyamata (részletek).

2. FILOZÓFUSOK

KÖZÉPSZINT		EMELT SZINT	
Kötelező (6)	Választható (3)	Kötelező (9)	Választható (4)
			Egy preszókratikus
Platón		Platón	
Arisztotelész		Arisztotelész	

	Szent Ágoston	Szent Ágoston	
	Aquinói Szent Tamás	Aquinói Szent Tamás	
	Bacon		Bacon
Descartes		Descartes	
	Locke		Locke
			Berkeley
	Hume		Hume
			Spinoza
			Rousseau
Kant		Kant	
	Hegel		Hegel
	Marx		Marx
	Comte		Comte
			Mill
	Schopenhauer		Schopenhauer
	Kierkegaard		Kierkegaard
Nietzsche		Nietzsche	
	Bergson		Bergson
			Husserl
	Heidegger	Heidegger	
	Sartre		Sartre
	Bécsi Kör		Bécsi Kör
			Popper
	Kuhn		Kuhn
Wittgenstein		Wittgenstein	
			Egy posztmodern
			Egy magyar filozófus

Megjegyzés: Középszinten a középkorból egy szerző kötelezően választandó.

2. Filozófusok alapvető gondolatainak ismerete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Platón		
Filozófiai problémák	Az állandó megragadása a változó dolgokban, test és lélek, a lélek halhatatlansága, a lélekrészek megfelelése a kardinális erényeknek, az igazi megismerés lehetősége, a jó ideája, az ideális állam, a dialógus mint módszer.	Metafizikai és antropológiai dualizmus, az igazságosság és az ideális állam, a művészet mimetikus jellege, a szép ideája, szerelemfelfogások.
Fogalmak	Idea, részesedés, visszaemlékezés, kardinális erények, boldogság.	Idea (eidosz, ouszia), részesedés (methexis), visszaemlékezés (anamnézis), bölcsesség (phronézis), igazság (alétheia), mimézis.

Ajánlott művek/műrészletek	Allam VII. 514 a-518 b (Barlanghasonlat).	Allam VI. 508 c-511 e (Nap- és Vonalhasonlat),
	Allam X. 596 b-597 d (A lét három formája).	Phaidon Bevezetés 70a-77d, Lakoma,
		Szókratész védőbeszéde.
Arisztotelész		
Filozófiai problémák	A létező és a lényeg szétválasztásának kritikája, az anyagforma kettőssége, a szubsztancia keletkezése és létezése, jó és rossz kormányzati formák, az erkölcsi jó, „két szélsőség közötti közép”, erények, fogalom, ítélet, következtetés.	A létező és a lét, mozgás - változás, lehetőség - valóság, mozdulatlan mozgató, a polis és polgárai, a közjó, praktikus, poétikus és teoretikus tudás.
Fogalmak	Metafizika, szubsztancia, erény (areté), boldogság (eudaimónia), zoón politikon, szillogizmus.	Kategória, attribútum, szubsztrátum, univerzálé, genus, potencialitás és aktualitás, katharxis.
Ajánlott művek/műrészletek	Politika (részletek). Nikomakhoszi Etika II. 5-6. 1106 b-1107 a.	Metafizika Z 1029a-1033a (A szubsztancia, a mibenlét, Platón kritikája, a keletkezés és mozgás); Nikomakhoszi Etika I-II. könyv.
Szent Ágoston		
Filozófiai problémák	A boldogság mibenlétének keresése, Isten felé irányuló szeretet, az igazságot kereső ember, lélek és Isten.	A kereszténység világ- és Isten felfogása; Isten a megismerés és erkölcsiség alapja; lineáris idő- és történetfelfogás, a szubjektív idő.
	A rossz mint léthiány; a szabad akarat és a bűn, a rossz mint etikai kérdés.	
Fogalmak	Patrisztika, boldogság, erkölcsi rossz, szabad akarat.	Illumináció, szeretet etika.
Ajánlott művek/műrészletek	Vallomások VII. könyv III-V., VII., XI-XVI.; (a szabad akarat és a rossz kérdései).	Vallomások XI. könyv (a teremtés és idő problémái).
Aquinói Szent Tamás		
Filozófiai problémák	Hit és tudás, értelmi- és hitigazság, az általános fogalmak és az egyedi dolgok, Isten létének öt úton történő bizonyítása, skolasztikus érvelési módszer.	A lét és a létező, Isten mint végtelen létteljesség, anyag - forma, lehetőség - valóság.
Fogalmak	Skolasztika, univerzália-vita, mérsékelt realizmus, kozmológiai istenérvek, immanens- és transzcendens világ, tomizmus.	Létező - lét - lényeg, actus / energieia / valóság - potencia / dűnamisz / lehetőség.

Ajánlott művek/műrészletek	Summa Theologiae, Pars I, Questio I, Art. 1-2.	Summa Theologiae, Pars I, Quaestio I, Art. 3-8; A létezőről és a lényegről 1-2, 6. fejezet.
F. Bacon		
Filozófiai problémák	A természet és az elme újfajta vizsgálata, a megismerés útjában álló akadályok, biztos megismerés, természettudományos módszerek alkalmazása a filozófiában.	
Fogalmak	Empirizmus, racionalizmus, ködképek, indukción.	
Ajánlott művek/műrészletek	Novum Organum (ködképek).	
Descartes		
Filozófiai problémák	Az ismeretek eredete, tapasztalat és értelem, biztos ismeretelméleti kiindulópont keresése, kételkedés, „Gondolkodom, tehát vagyok”- tétel, „világos és elkülönített” belátás, test és lélek dualizmusa, szubsztanciák: gondolkodó és a kiterjedt dolog, Isten; az én mint gondolkodó dolog; istenbizonyítékok.	Antropológiai fordulat, a tudományos kutatás módszertani problémái, fa-metafora, autonóm etika megalapozási kísérlete.
Fogalmak	Racionalizmus és empirizmus, „józan ész”, módszeres kétely, gondolkodó és kiterjedt szubsztancia, velünk született ideák.	A szkepszis és a módszeres kétely, res cogitans és res extensa, clare et distincte, autonóm etika.
Ajánlott művek/műrészletek	Elmélkedések az első filozófiáról (1-3. Elmélkedés).	Értekezés a módszerről (3-4. rész).
Locke		
Filozófiai problémák	Az ismeretek forrása és igazolásának eszközei, tapasztalat és értelem, a velünk született eszmék kritikája, érzékelés és reflexió. A polgári hatalom és a közjó.	A kiterjedt szubsztancia mint a minőségek megismerhetetlen hordozója; elsődleges és másodlagos minőségek; a társadalmi szerződés és a hatalommegosztás elmélete; vallási tolerancia, az állam és az egyház szétválasztásának elve.
Fogalmak	Empirizmus, idea, tabula rasa, társadalmi szerződés elmélet, liberalizmus.	Percepció és reflexió, idea, absztrakció és absztrakt idea.
Ajánlott művek/műrészletek	Értekezés az emberi értelemről II. könyv, I. fejezet, 1-5. § (az ideákról).	(Második) Értekezés a polgári kormányzatról, II.; VII.; XI-XII. fejezet.
Berkeley		

Filozófiai problémák		Ismereteink forrása, tapasztalat és értelem, az ideák csak az elmében vannak, a külvilág anyagi voltának vitatása. A dolgok és tulajdonságaik egy univerzális isteni elme ideái. A kiterjedt (anyagi) szubsztancia fogalmának kritikája: létezni annyi, mint érzékelni vagy érzékelve lenni, az absztrakt ideák locke-i tézisének kritikája, nominalizmus.
Fogalmak		Idea, empirizmus. Létezni annyi, mint érzékelve lenni: (esse est percipi).
Ajánlott művek/műrészletek		Hülasz és Philonusz három párbeszéde (részletek).
		Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről. Bevezetés és I. rész 1-24.
Hume		
Filozófiai problémák	Ismereteink forrása a tapasztalat, megszokásokon alapuló hiedelmek és a tudás.	Az Én azonossága melletti filozófiai érvek kritikája; az emlékezet mint a személyiség azonosságának alapja; a szabad akarat etikai és a szabadság politikai fogalmának elválasztása. A kauzalitás mint szubjektív, a megszokáson alapuló asszociációs viszony (a törvények leíró vagy előíró jellege), Hume törvénye.
Fogalmak	Empirizmus, tudás.	Percepció, benyomások és ideák.
Ajánlott művek/műrészletek	Értekezés az emberi természetről (részletek).	Értekezés az emberi természetről I. könyv, Az értelemről, III. I. 1.
		Tanulmány az emberi értelemről, 7. fejezet, 2.
Spinoza		
Filozófiai problémák		Monizmus: Isten: egyetlen szubsztancia (causa sui) és attribútumai (kiterjedés és gondolkodás); a test-lélek dualizmus (Descartes) monista megszüntetése; a kauzalitás mint mindent determináló, objektív, analitikus viszony; a szabad akarat determinista kritikája; racionalista etikája és „Isten értelmi szeretete”.

Fogalmak		Monizmus, dualizmus, causa sui, szubsztancia, attribútum.
Ajánlott művek/műrészletek		Etika I. Istenről.
Rousseau		
Filozófiai problémák		A civilizáció fejlődése és az ember erkölcsi integritása, radikális szakítás a klasszikus természetjogi tradícióval, a polgári szabadság, a közjó és az egyéni jó.
Fogalmak		Természetjog, társadalmi szerződés, polgári szabadság, a hatalom legitimitása, népszuverenitás, törvényesség.
Ajánlott művek/műrészletek		A társadalmi szerződés I-II. könyv.
Kant		
Filozófiai problémák	A felvilágosodás: az ész és az értelem lehetőségei és korlátai, a filozófia 4 fő kérdése, az empirizmus és racionalizmus egyoldalúságán való túllépés, kopernikuszi fordulat, a jelenségvilág és a magukban való dolgok világa, a morális jó.	A kritikai filozófia transzcendentális jellege; a metafizika kopernikuszi fordulata; az idő mint szemléleti forma, a végtelenség kérdésének antinomikus volta; a szabad akarat mint az erkölcsi cselekvés lehetőségi feltétele; az istenérvek kritikája és a morális istenérv; az ítélőerő és a képzelőerő kapcsolata, a szép és a fenséges.
Fogalmak	Sapere aude!; kopernikuszi fordulat, a priori és a posteriori ismeretek, analitikus és szintetikus ítéletek, a priori szintetikus ítéletek, hipotetikus és kategorikus imperatívusz.	Ding für uns, Ding an sich, phenomenon, noumenon, transzcendentális filozófia, erkölcsi posztulátumok.
Ajánlott művek/műrészletek	Válasz a kérdésre: Mi a felvilágosodás?	A tiszta ész kritikája. Előszó az első és második kiadáshoz. Bevezetés.
	A tiszta ész kritikája. Bevezetés.	Az ítélőerő kritikája, 43-48.
Hegel		
Filozófiai problémák	Átfogó metafizikai rendszer, a gondolkodás és a lét, a szabadság és a szellem kibontakozási folyamata a világtörténelemben.	A német idealizmus gondolatai az objektum és a szubjektum viszonyáról, egy transzcendentális szubjektum létezése: a fichtei Abszolút Én, a schellingi Abszolútum, a hegeli Szellem.
Fogalmak	Abszolút Eszme, triád-forma: tézis, antitézis, szintézis, dialektika.	Objektum, szubjektum, transzcendentális szubjektum.

Ajánlott művek/mű-részletek	Előadások a világtörténet filozófiájáról (részletek).	A filozófiai tudományok enciklopédiájának alapvonalai (részletek).
Marx		
Filozófiai problémák	A hegelianizmus kritikája, a világ értelmezésére, illetve megváltoztatására törekvés, a praxis és a teória viszonya.	A világ anyagi egysége, az elidegenedés és megszüntetése.
Fogalmak	Dialektikus és történelmi materializmus, „tudományos szocializmus”, praxis.	Anyag, tudat, értéktöbblet-elmélet, elidegenedés, társadalmi-gazdasági alakulat.
Ajánlott művek/mű-részletek	Tézisek Feuerbachról.	A politikai gazdaságtan bírálatához, Előszó; Gazdasági-filozófiai kéziratok 1844-ből (az elidegenült munka).
Comte		
Filozófiai problémák	A megismerés, az elméletalkotás és a történeti fejlődés stádiumai.	
Fogalmak	Pozitivizmus, teológiai, metafizikai és pozitív stádium.	
Ajánlott művek/mű-részletek	Beszéd a pozitív szellemről 1. rész (részletek).	
J. S. Mill		
Filozófiai problémák		A tudományok általános és egységes metodológiája, a természet egyformaságának elve, individuális szabadság és társadalmi pluralitás. Az erkölcsileg helyes cselekvés, a cselekedetek hasznosság szerinti értékelése.
Fogalmak		Liberalizmus, utilitarizmus.
Ajánlott művek/mű-részletek		A szabadságról (részletek).
Schopenhauer		
Filozófiai problémák	Az ész mindenható szerepének megkérdőjelezése; az egyéni létezés kérdései, a nem racionális szférák felé fordulás a Hegel utáni filozófiában. Az individuum és a világ viszonya, a művészetek és a zseni, élet, szenvedés, halál.	A magánvaló dolog és a jelenség, akarat és képzet.
Fogalmak	Akarat, képzet, idea, pesszimizmus.	
Ajánlott művek/mű-részletek	A világ mint akarat és képzet III. 31-33. §.	
Kierkegaard		

Filozófiai problémák	Az individuum létezése, választás, szorongás.	Az individuum választási lehetőségei, az egzisztencia egzisztálása, a „szerencsétlen individuum”, a hit és a létezés paradoxonjai.
Fogalmak	Egzisztencializmus. Esztétikai, etikai, vallási stádiumok.	Egzisztálás, paradoxon.
Ajánlott művek/műrészletek	Félelem és rettegés. Előszó (Ábrahám-történetek).	Félelem és rettegés: Lehetséges-e az etika teológiai felfüggesztése?
		Az ismétlés. Halálos betegség.
Nietzsche		
Filozófiai problémák	A dionüszoszi, az apollóni és a szókratészi ideál, minden érték „átértékelése”, Isten halott, az értékteremtő ember, „ugyanannak örök visszatérése”, a hatalom akarása.	A morál, az erkölcsi jó és rossz.
Fogalmak	Dionüszoszi, apolloni művészet, Übermensch, morál, nihilizmus.	Jó (gut), rossz (schlecht), gonosz (böse), az úri és a szolga-morál, ressentiment, aszketikus papi ideál.
Ajánlott művek/műrészletek	A tragédia születése; A vidám tudomány 125.; Így szólott Zarathustra: Elöljáró beszéd, A három átváltozásról, A felsőbbrendű emberről.	A morál genealógiájához I. rész; Túl jón és rosszon 2. és 5. rész.
Bergson		
Filozófiai problémák	Az individuum létezése, az ösztönök béklyóitól való megszabadulás; életakarát, halál, Isten; szabadság és morál. A fizikai és az élményidő, a tartam.	A századvég egyetemes sorskérdései: létezés, halál, Isten; a valóság statikus és dinamikus szemlélete; az intuitív és a fogalmi megismerés; relatív és abszolút ismeret.
Fogalmak	Intuíció, életlendület.	Relatív és abszolút ismeret.
Ajánlott művek/műrészletek	Idő és szabadság (részletek).	Teremtő fejlődés (részletek).
Husserl		
Filozófiai problémák		A fenomenológia mint leíró módszer és a priori tudomány, a megismerés tárgya: az intencionális élményben adott fenomén.
Fogalmak		Fenomén, fenomenológiai redukció, intencionalitás.
Ajánlott művek/műrészletek		A fenomenológia ideája (részletek).

Heidegger		
Filozófiai problémák	A létre vonatkozó kérdés újbóli feltevése, a lét és a létező, a létet feltáró művészet - a létnek rejtőzködésből való kilépése.	Az igazság a lét elrejtetlensége, feltárultsága, a jelenvalólét mint szorongás, halálhoz viszonyuló lét, időbeli lét. A metafizikai kérdés.
Fogalmak	Lét (Sein), létező (Seiende), egzisztencia, ittlét / jelenvaló lét (Dasein), világban-való-lét (in-der-Welt-Sein).	Phüszisz, logosz, alétheia.
Ajánlott művek/műrészek	Lét és idő; A műalkotás eredete (részletek).	Mi a metafizika?
Sartre		
Filozófiai problémák	Az individuum létezése, lényege; Én és a Másik; szabadság, választás, felelősség, szorongás; az ember „szabadságra van ítélve”, „az amivé önmagát teszi”; „lenni nem más mint tenni”.	A tudat és a semmi, a világ mint az önmagában létező lét totalitása.
Fogalmak	Egzisztencia, esszencia, szorongás.	A magánvaló, a magáért való és a másokért való lét, tudat, Semmi, semmítés.
Ajánlott művek/műrészek	Mi az egzisztencializmus?	A lét és a semmi (részletek).
	Egy vezér gyermekkor, A fal (novellák).	
Bécsi Kör		
Filozófiai problémák	A kijelentések logikai elemzése és igazolhatósága.	A természettudományok nyelvének logikai elemzése, ideális tudományos nyelv konstruálása; a metafizika kiküszöbölése; értelmes- és látszatállítások, értelem és jelentés.
Fogalmak	Logikai pozitivizmus, verifikáció.	
Ajánlott művek/műrészek	Schlick: A filozófia fordulata (részletek).	Carnap: A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül (részletek).
Popper		
Filozófiai problémák		A kijelentések igaz, illetve hamis volta, a kritikai vizsgálat; nyitott és totalitáriánus társadalom.
Fogalmak		Fallibilis tudományfejlődési

		elmélet, falszifikáció.
Ajánlott művek/műrészletek		A tudományos kutatás logikája; A historicizmus nyomorúsága (részletek).
Kuhn		
Filozófiai problémák	A tudományos fejlődés paradigmatis modelleje, a tudományos kutatás metodológiai normarendszere.	A tudományos kutatásról szóló elmélet újragondolása.
Fogalmak	Paradigma, paradigmaváltás, normál tudomány, tudományos forradalom.	„Szakmai mátrix”.
Ajánlott művek/műrészletek	A tudományos forradalmak szerkezete (részletek).	
Wittgenstein		
Filozófiai problémák	A filozófia feladata: a természetes, köznapi nyelv elemzése; a nyelv és a világ; az elmondható és a kimondhatatlan; a beszéd mint tevékenység vagy életforma része.	A kijelentések igaz, illetve hamis volta, igazságérték-táblázatok.
Fogalmak	Köznapi nyelv, nyelvjátékok.	
Ajánlott művek/műrészletek	Logikai-filozófiai értekezés (részletek); Filozófiai vizsgálódások (részletek).	

3. KORSZAKOK, IRÁNYZATOK

A Korszakok, irányzatok témakörhöz tartozó filozófusok és filozófiai problémák leírása a megelőző táblázatokban található.

Középszint	Emelt szint
Antik görög filozófia	Antik görög filozófia
	A középkor filozófiája
Felvilágosodás	Felvilágosodás
	Német idealizmus
20. századi filozófia (egzisztencializmus, analitikus filozófia)	20. századi filozófia (egzisztencializmus, fenomenológia, hermeneutika, analitikus filozófia, posztmodern)